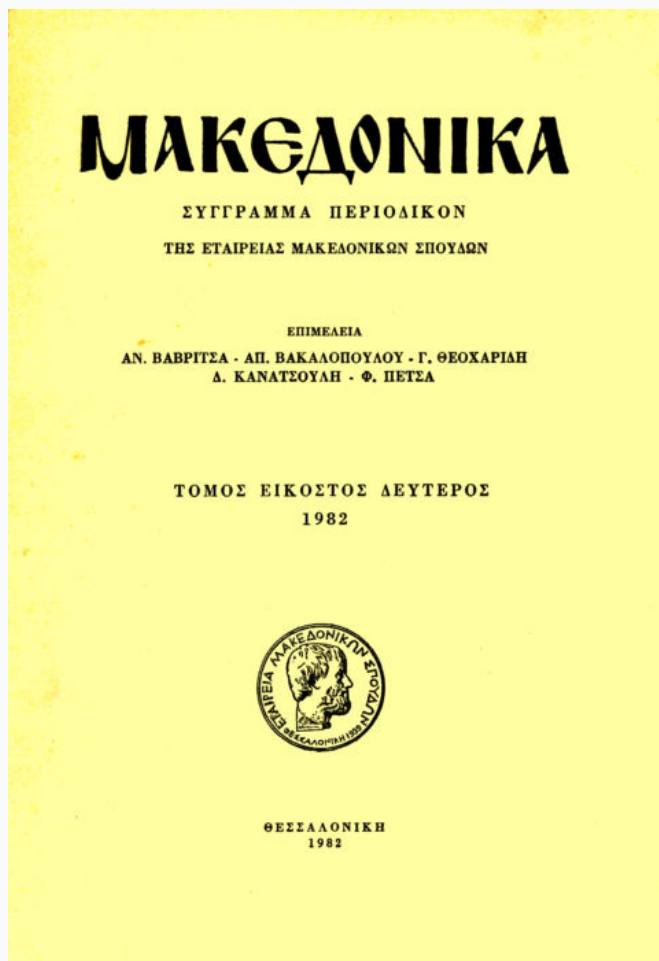

Μακεδονικά

Τόμ. 22, Αρ. 1 (1982)

Μια "συντεχνία" αγιογράφων του 19ου αιώνα από την Κολακιά

Δέσποινα Ευγενίδου

doi: [10.12681/makedonika.520](https://doi.org/10.12681/makedonika.520)

Copyright © 2014, Δέσποινα Ευγενίδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ευγενίδου Δ. (1982). Μια "συντεχνία" αγιογράφων του 19ου αιώνα από την Κολακιά. *Μακεδονικά*, 22(1), 180–204.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.520>

ΜΙΑ «ΣΥΝΤΕΧΝΙΑ» ΑΓΙΟΓΡΑΦΩΝ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΛΑΚΙΑ¹

Είναι γνωστή η δραστηριότητα των Κολακιωτών ζωγράφων στην Κεντρική κυρίως Μακεδονία σ' όποιους έχει τύχει να έχουν σχέση μ' αυτό το χώρο. Ή έρευνα αυτή δέν είναι πλήρης. Τά στοιχεΐα συγκεντρώθηκαν κατά τή διάρκεια των εργασιών τής 9ης Έφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Προέρχονται από τούς νομούς Κιλκίς, Θεσσαλονίκης, Πιερίας, χωρίς να έχουν έρευνηθεί όλες οι εκκλησίες αυτών των νομών. Εΐκόνες με ύπογραφη αυτών των ζωγράφων μαρτυροϋνται και στη Χαλκιδική².

Κριτήριο καταγραφής των εΐκόνων στους καταλόγους, που ακολουθοϋν, ήταν ή ύπογραφη των ζωγράφων και καταγράφηκαν με χρονολογική σειρά. Μετά τή συγκέντρωση των ύπογραφών προέκυψαν με αρκετή βεβαιότητα τρεις οικογένειες ζωγράφων, ή μία οικογένεια με δύο γενιές. Ή δραστηριότητα αυτών των οικογενειών καλύπτει περίοδο 86 χρόνων. Ή παλαιότερη ύπογραφη είναι τοϋ 1813, τοϋ Μαργαρίτη Λάμπου στο Χορτιάτη, και ή νεώτερη τὸ 1899, τοϋ Μητάκου Χατζησταμάτη στην Παναγοϋδα Θεσσαλονίκης.

Α. Ή παλαιότερη οικογένεια είναι ή οικογένεια Λάμπου. Φαίνεται να ύπάρχουν τρία άδέρφια, ὁ Μαργαρίτης, ὁ Δημήτριος και ὁ Κωνσταντίνος, των ὁποίων ή δραστηριότητα καλύπτει σχεδόν τὸ πρώτο μισό τοϋ 19ου αΐ., 1813-1850 (βλ. σ. 204).

1. Ὁ Μαργαρίτης Λάμπου δουλεύει τὸ 1813 στο Χορτιάτη, τὸ 1820 στην Παναγοϋδα, τὸ 1845 και 1846 στο Κιλκίς, τὸ 1832 στη Γρίβα Κιλκίς όπου ξαγυρίζει τὸ 1845.

2. Ὁ Δημήτριος Λάμπου δουλεύει τὸ 1838, τὸ 1847 και τὸ 1849 στὸν Προφήτη Ήλία Κολινδρού, τὸ 1839-40 στὰ Βασιλικά, τὸ 1843-44 στην Ύπαπαντή. Ύπάρχει ἔπισης σὲ μία εΐκόνα τής συλλογῆς Φέσσα τοϋ 1836 ή ύπογραφη ΔΛ. Ή τεχνοτροπία δικαιολογεΐ τήν απόδοση τής εΐκόνας στο Δημήτριο Λάμπου.

3. Ὁ Κωνσταντίνος Λάμπου εργάζεται τὸ 1840 στο Χορτιάτη μαζί με

---

1. Εϋχαριστῶ τούς συναδέλφους Θ. Παπαζῶτο, Ἀρη Μέντζο και Ι. Παπάγγελο γιά τή βοήθεια και τίς πληροφορίες τους. Τά σχέδια είναι τής αρχιτέκτονος Γ. Σκορδαλή.

2. Ι. Παπάγγελο Ϻ, «Πρώτο Συμπόσιο Βυζαντινῆς και Μεταβυζαντινῆς Αρχαιολογίας και Τέχνης», Ἀθήνα 1981, σ. 70.

τὸν ἀδερφό του Μαργαρίτη, τὸ 1844 στὴν Ὑπαπαντὴ Θεσσαλονίκης, τὸ 1874 πάλι στὸ Χορτιάτη καὶ στὸν Κολινδρό.

Τὸ 1859 ὑπάρχουν οἱ ὑπογραφές δύο ἄλλων ζωγράφων τοῦ Ἀθανασίου Μαργαρίτη καὶ τοῦ Σταυράκη Μαργαρίτη ἀπὸ τὴν Κολακιά. Τὸ σχετικὰ σπάνιο πατρώνυμο, ἡ χρονολογία δράσης τους καὶ ὁ τόπος καταγωγῆς τους μᾶς ἀφήνουν νὰ ὑποθέσουμε μὲ ἄρκετὴ πιθανότητα ὅτι πρόκειται γιὰ τοὺς γιουὺς τοῦ Μαργαρίτη Λάμπου.

4. Ὁ Ἀθανάσιος Μαργαρίτης δουλεύει τὸ 1850 στὴ Γρίβα Κιλκίς στὴν ἴδια ἐκκλησία μὲ τὸν πατέρα του, τὸ 1853 στὸ Μελισσουργὸ καὶ τὸ 1859 μαζί μὲ τὸν ἀδερφό του Σταυράκη στὸ Βαφειοχώρι.

5. Ὁ Σταυράκης Μαργαρίτης τὸ 1859 στὸ Βαφειοχώρι καὶ τὸ 1862 βρίσκεται στὸν Κολινδρὸ μαζί μὲ τὴν ὑπόλοιπη κουμπανία.

6. Ὁ Νικόλαος Κωνσταντίνου ἐργάζεται τὸ 1862 στὸν Κολινδρὸ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Κολακιώτες κι ἐπιστρέφει στὴν ἴδια ἐκκλησία τὸ 1876. Μὲ μεγάλη πιθανότητα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ γιὸς τοῦ Κωνσταντίνου Λάμπου.

Β. Ἡ οἰκογένεια Χατζησταμάτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία ἀδέρφια τὸ Δημήτριο, τὸ Μητάκο καὶ τὸ Ντάκο. Ὁ Δημήτριος ἐμφανίζεται σὲ τέσσερις ὑπογραφές μαζί μὲ τὰ ἀδέρφια του. Ὑπάρχουν δηλ. τρεῖς ὑπογραφές: «Διὰ χειρὸς Δημητρίου καὶ Ντάκου τῶν αὐταδέρφων ζωγράφων ἐκ Κολακιάς» καὶ μία ὑπογραφή «Δημητρίου καὶ Μητάκου τῶν αὐταδέρφων ζωγράφων». Ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Μητάκος ἐργάζονται ἀνεξάρτητα, γιὰ τὸν Ντάκο ἔχουμε μόνο μία πληροφορία τὸ 1862¹.

7. Ὁ Δημήτριος Χατζησταμάτης ζωγραφίζει στὸν Κολινδρὸ ὅτὰ 1854, στὴ Λητὴ τὸ 1855 καὶ 1856, στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1858 καὶ 1864, ξαναγυρίζει στὸν Κολινδρὸ ἀπὸ τὸ 1860, '62, '64, '68-71, '75, στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1860, στὸ Αἰγίνιο τὸ 1875. Τὸ 1880 ὁ ζωγράφος μένει πιά στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ὑπογράφει ὡς Δημήτριος Ζωγράφος στὴν εἰκόνα τῆς Σταύρωσης ποὺ ἀνήκει στὴν ἐγγονή του Βικτωρία Κοτζαμάνη, μητέρα τοῦ συνάδελφου Ἀρη Μέντζου, στὸν ὁποῖο ὀφείλω ὅλες τὶς σχετικὲς πληροφορίες γιὰ τὸν προπάππο του. Τὸ ἐργαστήριό του βρισκόταν στὸ ἱσόγειο τοῦ διώροφου σπιτιοῦ του, στὸ δρόμο ποὺ ὡδηγοῦσε ἀπὸ τὴν Ἐγνατία στὴν ἐκκλησία τῆς Ὑπαπαντῆς, σχεδὸν στὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ προαύλιου τῆς ἐκκλησίας. Ἐκεῖ ἔπαιρνε τὶς παραγγελίες καὶ πουλοῦσε τὶς εἰκόνες, ὅπως οἱ σύγχρονοί μας ἁγιογράφοι ποὺ ἔχουν τὰ ἐργαστήριά τους, ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν Ὑπαπαντὴ, ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας. Ὁ Δημήτριος πρέπει νὰ πέθανε πρὶν ἀπὸ τὸ 1909, σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες τῆς οἰκογενείας του. Τὸ 1905 βρίσκουμε τὸ ὄνομά του στὶς πράξεις τῆς Ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως τῆς Ὑπαπαντῆς ὡς

1. Ὁ.π.

«Δημήτριος Χατζησταματίου Ζωγράφος Κουλακιά», όταν ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας ἦταν ὁ Παπα-Κωνσταντῖνος (Ἀρχεῖο Μητροπόλεως).

8. Ὁ Μητάκος δουλεύει ἀπὸ τὸ 1862 στὸν Κολινδρὸ, ἐπίσης τὸ 1863, '64, '68, '69, στὴ Λητὴ τὸ 1877, ἐπιστρέφει στὸν Κολινδρὸ τὸ 1878, '82, '85, '87, στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1894, '95, '99 στὶς ἐκκλησίες τῆς Ὑπαπαντῆς, Παναγοῦδας, Ἀγ. Ἀθανασίου. Ἡ σχέση μὲ τὴ Θεσσαλονίκη πρέπει νὰ εἶναι παλαιότερη, γιατί ὑπογράφει τὸ 1885 στὸν Ἀγ. Ἀθανάσιο Κολινδροῦ, «χειρ Μητάκου Χατζησταμάτη ἐκ Θεσσαλονίκης»· ἴσως ἀπὸ τότε νὰ χρονολογεῖται ἡ ἐγκατάστασή του στὴν πόλη. Στὰ μητρώα τοῦ σύγχρονου χωριοῦ Πύργος (Κολακιά, Χαλάστρα), σ. 233, ὑπάρχει ἡ οἰκογένεια Κωνσταντίνου Χατζημητάκου, πιθανὸν ἕνα μέρος τῆς οἰκογενείας νὰ παραμένει στὸ χωριὸ τουλάχιστο μέχρι τὸ 1920.

Γ. Ἡ οἰκογένεια παπα-Κωνσταντίνου. Ἐχουμε δύο ὑπογραφές μὲ αὐτὸ τὸ πατρώνυμο, τὴ μία τὸ 1867 καὶ τὴν ἄλλη τὸ 1896. Παρὰ τὴ χρονικὴ διαφορά ὑπάρχει σοβαρὴ πιθανότητα οἱ δύο ζωγράφοι νὰ εἶναι ἀδέρφια.

9. Ὁ Ζήσης παπα-Κωνσταντίνου δουλεύει τὸ 1867 στὸ Βαφειοχώρι, τὸ 1880 στὴν Κολακιά.

10. Ὁ Μιχαὴλ παπα-Κωνσταντίνου τὸ 1896 στὸν Κολινδρὸ καὶ 1898 σὲ χωριὸ τῆς Χαλκιδικῆς¹.

Δὲ γνωρίζουμε ἂν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ζωγράφοι ἀνήκουν σὲ συντεχνία καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ νόμοι τῆς. Φαίνεται πάντως τὸ ἐπάγγελμα νὰ μένει στὴν οἰκογένεια, ὁ πατέρας διδάσκει τὸ γιό, ὁ μεγαλύτερος ἀδερφὸς τὸ μικρότερο. Οἱ ζωγράφοι δουλεύουν μεμονωμένα· ὅταν ὑπάρχει περισσότερὴ δουλειά, δουλεύουν δύο ἀδέρφια μαζί. Μόνο στὴν περίπτωσι τοῦ Κολινδροῦ ἔχουμε τὴν οἰκογένεια Χατζησταμάτη καὶ τὰ ξαδέρφια Σταυράκη Μαργαρίτη καὶ Νικόλα Κωνσταντίνου νὰ δουλεύουν συγχρόνως τὴν ἴδια ἐποχὴ. Ἀνάλογη εἶναι ἡ ὁργάνωσι τῶν Χιονιαδιτῶν ζωγράφων τῆς Ἡπείρου σὲ φάρες-οἰκογένειες².

Ἡ ἐντοπισμένη δράσι τους περιορίζεται στὴν κεντρικὴ Μακεδονία, στὴν περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη: Χορτιάτης, Λητὴ, Βασιλικά, Μελισσουργός, στὴν περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὸ Κιλκίς: Βαφειοχώρι, Γουμένισσα, Γρίβα καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ Κολινδροῦ. Γιὰ τὴ δράσι τους στὴ Χαλκιδικὴ δὲν ἔχουμε πολλὰς πληροφορίες.

Ἡ θέση τῆς Κολακιάς (Πύργος, Χαλάστρα) κοντὰ στοὺς ποταμοὺς Ἀξιὸ καὶ Ἀλιάκμονα ἀνήκει σὲ μία ἐνδύτερη περιοχὴ (Ρουμλούκι), πὺ κατὰ παράδοσι ἔμεινε ἑλληνικὴ. Ἀπὸ τὸ 15ο αἰ. ἔχουμε πληροφορίες ὅτι τὸ χω-

1. Ὁ.π.,

2. Κ. Α. Μακρῆς, Χιονιαδίτες Ζωγράφοι, Ἀθήνα 1981, σ. 28.

ριό είναι χριστιανικό και πληρώνει κατ' άποκοπή φόρο στο βακούφι του Γαζί 'Εβρενός. Στα μέσα του 19ου αϊ. η Κολακιά έχει 286 σπίτια¹.

Είναι έδρα της επισκοπής Καμπανίας κι ανήκει στη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Τό 18ο αϊ. επίσκοπος είναι ο Θεόφιλος Καμπανίας εξ' Ιωαννίνων², λόγιος κληρικός, όπαδός του διαφωτισμού· συναντιέται επανειλημμένα με τον Εϋγένιο Βούλγαρη· διετέλεσε επίσκοπος Καμπανίας επί 48 χρόνια. Ήζησε ανάμεσα στα χρόνια 1719-95, και ίδρυσε σχολείο στο χωριό³. Είναι μία δεσπόζουσα μορφή που πρέπει νά επηρέασε τη ζωή του χωριού. Στα μέσα του 19ου αϊ. το χωριό έχει σχολή αρρένων και παρθεναγωγείο με 4 δασκάλους και 200 μαθητές περίπου⁴.

Οί κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με την άλιεία των όστρακοειδών, τουλάχιστον από τό 18ο αϊ. μέχρι σήμερα, τά όποια μεταφέρουν και πουλούν στη Θεσσαλονίκη. Κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης άναγκάζονται νά στείλουν καΐκια στον τουρκικό στόλο⁵. Άπό τό 15ο αϊ. γνωρίζουμε ότι οί κάτοικοι άποκτούν όρισμένα προνόμια, γιατί εργάζονται στίς Άλυκές της περιοχής. Δέ γνωρίζουμε άν μέχρι τό 19ο αϊ. εξακολουθούν νά εργάζονται σ' αυτές.

Ό Leake στην άρχή του 19ου αιώνα λέει για την Κολακιά ότι είναι μεγάλω χωριό, ελληνικό κι έδρα επισκοπής⁶.

Άπό τις λίγες πληροφορίες που σώζονται γι' αυτό τό χώρο, βλέπουμε ότι πρόκειται για μία περιοχή με οικονομική αϋτάρκεια, ελληνικό πληθυσμό, θρησκευτική διοίκηση και εύκολες επικοινωνίες με τά μεγάλα κέντρα, Θεσσαλονίκη, Βέροια, Κατερίνη, συνθήκες άρκετά ευνοϊκές για νά αναπτυχθεί μία «συντεχνία» Έλλήνων όρθοδόξων ζωγράφων.

Η ζωγραφική των Κολακιωτών αγιογράφων δέν είναι έντυπωσιακή, κινείται στα πλαίσια της επαρχιακής μακεδονίτικης αγιογραφίας του 19ου αϊ.

1. Ό Μαργαρίτης Λάμπου (1813-1850) είναι ό ζωγράφος με την παλαιότερη έντοπισμένη δραστηριότητα, του όποιου τά έργα διατηρούν άκόμα την ποιότητα των έργων του τέλους του προηγούμενου αιώνα. Πιθανόν νά είναι

1. Β. Δημητριάδης, Φορολογικές κατηγορίες των χωριών της Θεσσαλονίκης, «Μακεδονικά» 20 (1980) 410, 411, 439.

2. Σ. Σ. Γκίνης, Νομικό ποιηθέν και συνταχθέν εις άπλήν φράσιν υπό του Πανιερωτάτου έλλογιματάου επίσκοπου Καμπανίας κυρίου κυρίου Θεοφίλου του εξ' Ιωαννίνων (1788), Θεσσαλονίκη 1960, σ. κά' κέ.

3. Τρ. Εϋαγγελίδης, Ή παιδεία επί τουρκοκρατίας, Άθήνα 1936, τ. Α', σ. 122.

4. Σ τ. Παπαδόπουλος, Έκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του έλληνισμού της Μακεδονίας κατά τον τελευταίο αιώνα της τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 129.

5. Α. Βακαλόπουλος, Ίστορία της Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 570 και 492.

6. W. M. Leake, Travels in Northern Greece, London 1835, σ. 259.

ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός κι αὐτός πού διδάσκει τοὺς ἄλλους δύο. Τοῦ Μαργαρίτη ἔχουν ἐντοπισθεῖ ὀκτὼ δεσποτικὲς εἰκόνες κι ἓνα βημόθυρο πού ζωγράφισε μὲ τὸν ἀδερφό του Κωνσταντῖνο. Ὑπάρχει ἐπίσης μία σειρὰ εἰκόνων ἀπὸ παλιὸ Ἀποστολικὸ τοῦ 1813 στὸ Χορτιάτη, πού μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ μὲ ἀρκετὴ σιγουριά σ' αὐτόν. Ἦδη στὰ ἔργα τοῦ Μαργαρίτη Λάμπου βλέπουμε διαμορφωμένα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Κολακιωτῶν ζωγράφων, σκοῦρος προπλάσμος προσώπων, μεγάλα μάτια σχεδιασμένα μὲ σκοῦρο χρῶμα, γραμμικὲς ρυτίδες, καθὼς καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς του, χρυσοποικιλιοὶ θρόνοι, φωτοστέφανα χρυσὰ μὲ ἐμπέστα ἀστέρια, διακοσμήσεις φυτικές στὰ ὑφάσματα καὶ στὰ ροῦχα τῶν ἁγίων, κάποια ἐλευθερία στὴ σύνθεση τῶν πολυπρόσωπων παραστάσεων, ἀκολουθώντας πάντα τὰ πρότυπα.

2. Ἀπὸ τὸν ἀδερφό του Δημήτριο Λάμπου ἔχουν ἐντοπισθεῖ 9 εἰκόνες (1838-49). Ἀπ' αὐτὲς οἱ 4 ἔχουν ἐντοπισθεῖ στὸν Προφήτη Ἡλία τῆς Βούλγαριστας, μετόχι τῆς Μονῆς Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε ἂν αὐτὸ σημαίνει μία περαιτέρω σχέση τοῦ ζωγράφου μὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ τοῦ νεομάρτυρα. Ὁ ἅγιος αὐτὸς μαρτύρησε στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 16ο αἰ.¹ Τὴν εἰκόνα ζωγράφισε ὁ Δημήτριος τὸ 1843. Τὸν ἅγιο τὸν παρουσιάζει μὲ ἀρχαιοπρεπὴ ἐνδύματα, ἐνῶ λίγα χρόνια πρὶν, τὸ 1838, ὁ Χιονοδίτης Ζήκος Μιχαὴλ ζωγραφίζει γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἄλλο νεομάρτυρα Γεώργιο ἐξ Ἰωαννίνων, μόνο λίγες μέρες μετὰ τὸ θάνατό του, μὲ φουστανέλλα καὶ τσαρούχια². Ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῆς ἰδίας εἰκόνας εἶναι τὸ πλακόστρωτο δάπεδο πού χρησιμοποιοεῖ γιὰ τὸ διαχωρισμὸ δαπέδου καὶ πεδίου.

3. Τοῦ Κωνσταντίνου Λάμπου (1840-47) ἔχουν ἐντοπισθεῖ 6 εἰκόνες. Σὲ εἰκόνα του μὲ Χριστὸ Παντοκράτορα (1844, Ὑπαπαντή, πίν. 2γ) τὸ πρόσωπο ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Κολακιωτῶν, ἡ πτύχωση ὅμως τοῦ ἱματίου εἶναι μέσα στὴν ἀγιορεϊτικὴ παράδοση.

4. Τοῦ Ἀθανάσιου Μαργαρίτη ἔχουν ἐντοπισθεῖ τέσσερις εἰκόνες (1850-59). Ἀκολουθεῖ τὴν παράδοση τοῦ πατέρα του.

5. Ἡ ἐντοπισμένη δραστηριότητα τοῦ Δημητρίου Χατζησταμάτη ἀρχίζει 4 χρόνια μετὰ ἀπὸ τοὺς ἀδερφοὺς Λάμπου, στοὺς ὁποίους πιθανὸ νὰ μαθήτευσε (1854-80). Ἡ εἰκόνα τοῦ Ἰωάννη Προδρόμου (1855, Λητή, πίν. 1γ) παρουσιάζει ἀξιοσημεῖωτη ὁμοιότητα μὲ τὸν Ἰωάννη Πρόδρομο τοῦ Δημητρίου Λάμπου (1844, Ὑπαπαντή, πίν. 1β). Σημειώνουμε τὸ ἴδιο πλάσιμο

1. Α. Γλαβίνας, Μητροπολίται τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν 16ο αἰ. «Ἐπιστ. Ἐπετ. Θεολογικῆς Σχ. Θεσσαλονίκης» 19 (1975) 291 καὶ 301.

2. Κ. Α. Μακρῆς, ὁ.π., σ. 46.

α. 1843 Δημήτριος Λάμπων.
"Αγ. Μιχαήλ, Ὑπαπαντή

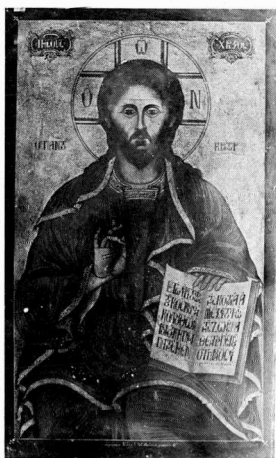
β. 1844 Δημήτριος Λάμπων. "Αγ.
Ἰωάννης Προδρόμος, Ὑπαπαντή

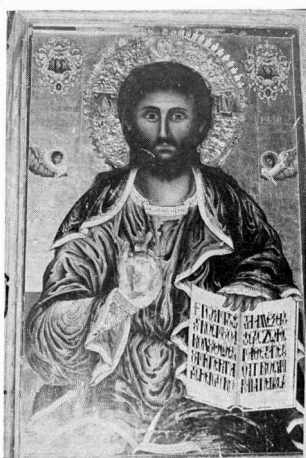
γ. 1855 Δημήτριος Χατζησταμάτης.
"Αγ. Ἰωάννης Προδρόμος, Λητή

α. 1854-60 Δημήτριος Χατζησταμάτης. Χριστός Παντοκράτορας, "Αγ. Δημήτριος Κολινδρού

β. 1860 Δημήτριος Χατζησταμάτης. Χριστός Παντοκράτορας, "Αγ. Αθανάσιος Κολινδρού

γ. 1844 Κωνσταντίνος Λάμπρου. Χριστός Παντοκράτορας, "Υπαπαντή

α. 1860 Δημήτριος Χατζησταμάτης. Μεταμόρφωση, "Αγ. Αθανάσιος Κολινδρού"

β. 1813, Μαργαρίτης Λάμπου. Μεταμόρφωση, "Αγ. Γεώργιος Χορτιάτη"

γ. 1859 Αθανάσιος Μαργαρίτης. "Αγ. Πέτρος και Παῦλος, Βαφειοχώρι"

δ. 1869 Δημήτριος Χατζησταμάτης. "Αγ. Πέτρος και Παῦλος, Αθανάσιος Κολινδρού"

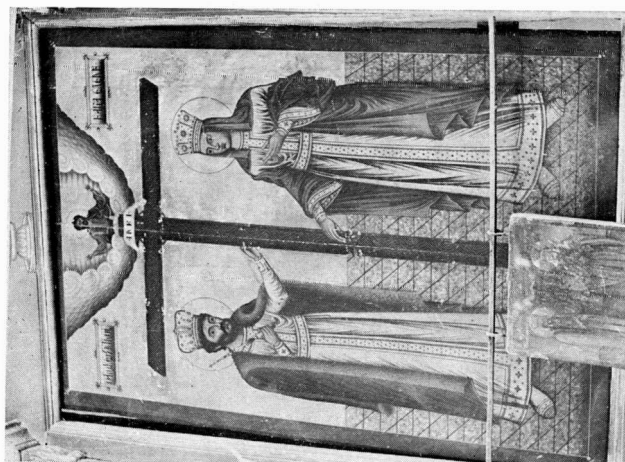
α. 1871 Δημήτριος Χατζησταμάτης. Ψηλάφιση Θωμᾶ, Ἁγ. Θεοδώρα Κολινδρού

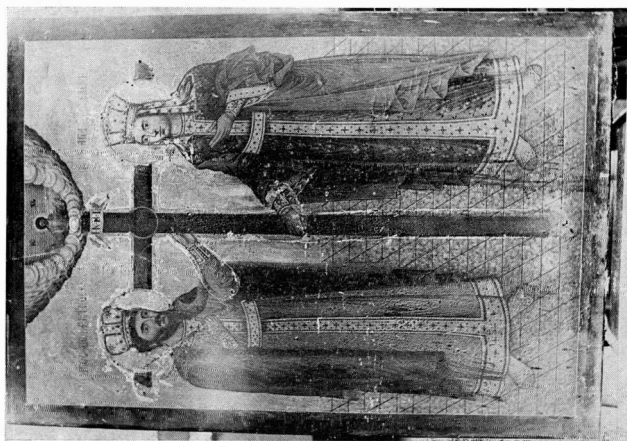
β. 1863 Δημήτριος Χατζησταμάτης. Ψηλάφιση Θωμᾶ, Ἁγ. Δημήτριος Κολινδρού

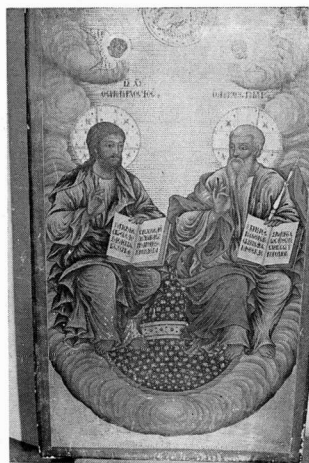
γ. 1878 Μητάκος Χατζησταμάτης. Ἁγ. Θεοδώρα Κολινδρού

β. 1862 Δημήτριος και Ντάκος Χατζησταυράτης. "Αγ. Κωνσταντίνος και Ελένη", Αγ. Δημήτριος Κολωνδρού

α. 1860 Δημήτριος Χατζησταυράτης "Αγ. Κωνσταντίνος και Ελένη", Αγ. Γεώργιος Κολωνδρού

α. 1838 Δημήτριος Λάμπων. Ἁγ. Τριάδα, Προφ. Ἡλίας, Βούλτιστα

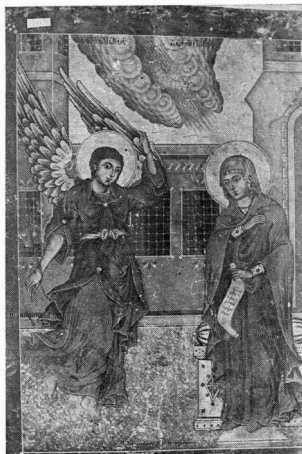
β. 1862 Σταυράκης Μαργαρίτης. Ἁγ. Τριάδα, Ἁγ. Ἀθανάσιος Διτῆς

γ. 1862 Δημήτριος Χατζησταμάτης. Ἁγ. Τριάδα, Ἁγ. Θεοδώρα Κολινδρού

α. 1862 Μητάκος Χατζησταμάτης.
Εδαγγελισμός, "Αγ. Δημήτριος
Κολινδρού

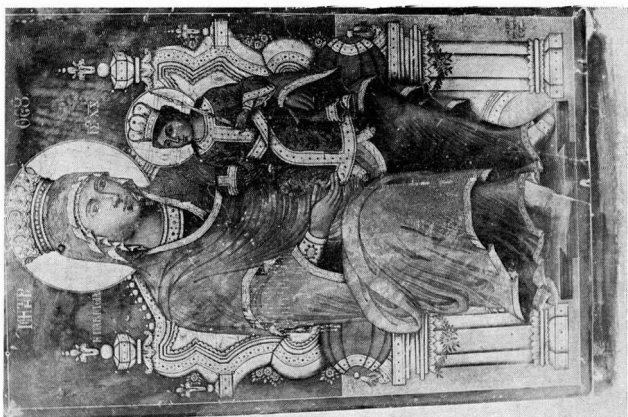
β. 1862 Μητάκος Χατζησταμάτης.
Εδαγγελισμός, "Αγ. Αθανάσιος
Κολινδρού

γ. 1864 Μητάκος Χατζησταμάτης.
Κοίμηση Θεοτόκου, "Αγ. Θεοδόρα
Κολινδρού

δ. 1844 Μαργαρίτης Λόμπων. Κοί-
μηση Θεοτόκου, "Αγ. Γεώργιος
Κιλκίς

α. 1870 Δημήτριος Χατζηρησαυτιάτης. Παναγία Παρამυθία, "Αγ. Γεώργιος Κολινοδρού"

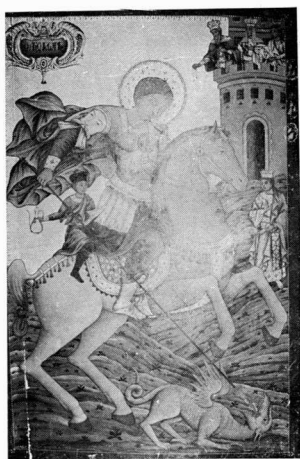
β. 1862 Νικόλαος Κωνσταντίνου. Παναγία 'Ελεούσα, "Αγ. Γεώργιος Κολινοδρού"

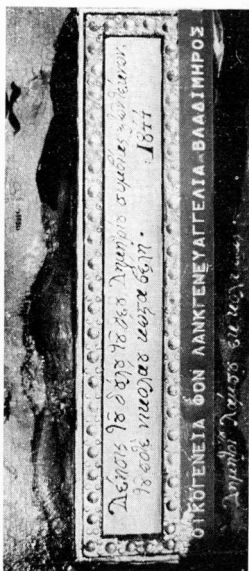
α. 1862 Δημητρίου και Ντόκου Χατζησταμάτη.
"Αγ. Γεώργιος, "Αγ. Δημήτριος Κολινδρού

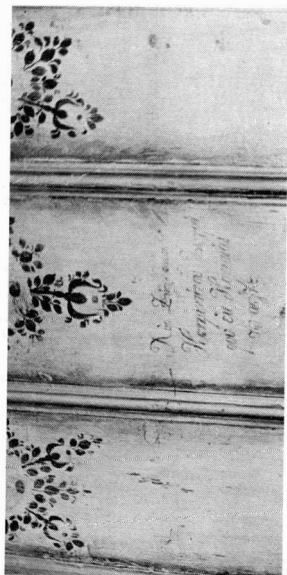
β. 1845 Μαργαρίτης Λάμπου. "Αγ.
Γεώργιος, "Αγ. Γεώργιος Κυλκίς

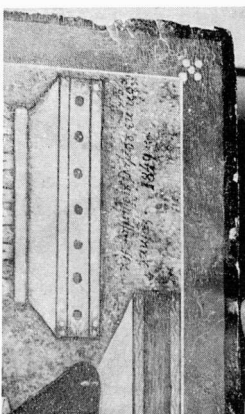
γ. 1838 Δημήτριος Λάμπου. Προφ.
"Ηλίας, Βούλτιστα

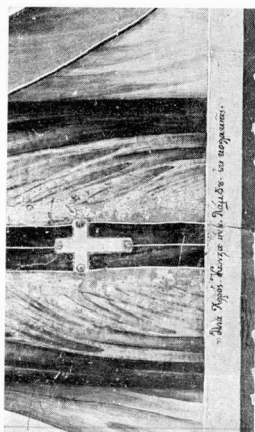
γ.

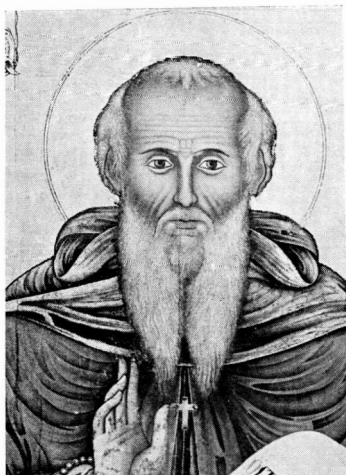
δ.

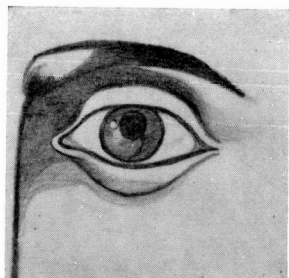
α.

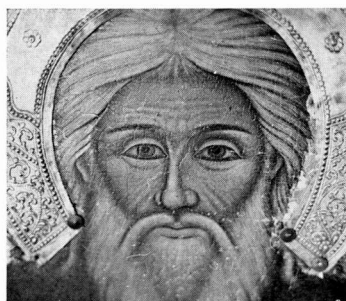
β.

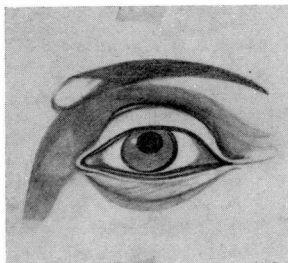
α. Κωνσταντίνος Λάμπων. "Αγ.
Σάββας, Συλλογή Ροτόντας

Ἐκτός ἀπὸ τῇ γενικῇ κοινῇ τυ-
πολογία τῶν ματιῶν, ὑπάρχουν
κοινὲς ἀναλογίαι στὶς ἐπιμέρους
διαστάσεις τοῦ ματιοῦ

β. 1849 Δημήτριος Λάμπων. Προφ.
Ἡλίας, Βούλτιστα

προσώπου, τὸν ἴδιο σχηματισμὸ τῆς μηλωτῆς καὶ τῶν φτερῶν. Ὑπάρχει μία μικρὴ διαφοροποίηση τοῦ τοπίου, ἴσως γιατί ἡ νεώτερη εἰκόνα ἔχει μικρότερο πλάτος.

Ἡ δεσποτικὴ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ Παντοκράτορα τοῦ Δημ. Χατζησταμάτη (1854-60, Ἀγ. Δημήτριος Κολινδρού, πίν. 2α) καὶ ὁ Χριστὸς στὸν ἀνάλογο τύπο τοῦ Κ. Λάμπου (1844, Ὑπαπαντή, πίν. 2γ) ἔχουν πολλὰ κοινὰ σημεῖα. Ἐπίσης ἐντυπωσιακὴ εἶναι ἡ ὁμοιότητα μετὰ μία ἄλλη εἰκόνα μετὰ τὸ ἴδιο θέμα τοῦ Δημ. Χατζησταμάτη (1860, Κολινδρός, πίν. 2β), ὅπου ἡ μόνη διαφοροποίηση εἶναι ἡ μεγαλύτερη σχηματοποίηση στὸ πλάσιμο τοῦ προσώπου.

Μία σχετικὴ διαφορὰ ὑπάρχει στὴν τυπολογία τῆς παράστασης τῆς Μεταμόρφωσης (1860, Κολινδρός, πίν. 3α) καὶ στὴ Μεταμόρφωση τοῦ Μαργαρίτη (1813, Χορτιάτης, πίν. 3β). Ὁ Δημήτριος φαίνεται νὰ ἀκολουθεῖ τὴν παράδοση τοῦ Διονυσίου¹, ὁ Χριστὸς εἶναι σὲ δόξα ἀκτινωτὴ κι ὑπάρχει τὸ ἐπεισόδιο κατάβασης ἀπὸ τὸ Ὅρος. Στὴν εἰκόνα τοῦ Μαργαρίτη δὲν ὑπάρχει αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο καὶ ὁ Χριστὸς βρίσκεται μέσα σὲ δόξα ἐλλειψοειδῇ. Στὴν εἰκόνα τοῦ Δ. Χατζησταμάτη τὸ βουνὸ ἀποδίδεται ἐντελῶς γραμμικὰ σὰν νὰ πρόκειται γιὰ φυτικὸ μοτίβο, διαμορφώνονται τὰ ἐλικοειδῇ σύννεφα, ποὺ θὰ τὰ συναντήσουμε καὶ στὶς ἄλλες εἰκόνες του, καὶ τὸ προφίλ τοῦ Ἰωάννη δείχνει τὴν ἀδυναμία τοῦ ζωγράφου νὰ ἀποδώσει αὐτὴ τὴ θέση τοῦ προσώπου, θέμα ποὺ τὸ συναντᾶμε ξανά στὶς εἰκόνες τῆς Ὑψλάφησης τοῦ Θωμᾶ (1869, Ἀγ. Δημήτριος καὶ 1871, Ἀγ. Θεοδώρα Κολινδρού, πίν. 4α, β).

Στὶς δύο εἰκόνες τῶν Ἀπ. Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ Ἀθ. Μαργαρίτη (1859, Βαφειοχώρι) καὶ τοῦ Δ. Χατζησταμάτη (1869, Κολινδρός, πίν. 3δ) βλέπουμε ξανά τὸν ἴδιο σχηματισμὸ προσώπων καὶ χαρακτηριστικῶν. Ὑπάρχει μία ἀπλοποίηση στὴ νεώτερη εἰκόνα καὶ πλουσιότερη πτύχωση στὴν παλαιότερη.

Στὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (1860, Ἀγ. Γεώργιος πίν. 5α) τὸ πανωφόρι τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου εἶναι σύγχρονο τοῦ ζωγράφου. Εἶναι ἐπίσης ἐντυπωσιακὴ ἡ πανομοιωτυπία μετὰ τὴν ὁποία ζωγραφίζουν τὸ ἴδιο θέμα οἱ δύο ἀδερφοὶ Δημήτριος καὶ Ντάκος τὸ 1862 (Ἀγ. Δημήτριος Κολινδρού, πίν. 5β). Δὲν ἔχουν βρεθεῖ ἀντίβολα τῶν Κολακιωτῶν, ἡ χρῆση τους ὅμως πρέπει νὰ εἶναι βέβαιη (πίν. 11).

6. Τοῦ Σταυράκη Μαργαρίτη (1859-62) ἔχουν ἐντοπισθεῖ 3 εἰκόνες. Ἐργάζεται μετὰ τοὺς ἀδερφοὺς Χατζησταμάτη καὶ μετὰ τὸν ἀδερφό του Ἀθανάσιο. Διατηρεῖ κι αὐτὸς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς «συντεχνίας» του.

1. Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, Ἑρμηνεία τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Ἀνατύπωση τῆς ἐκδόσεως Πετρούπολεως 1909, σ. 97.

Μπορούμε νά δοῦμε τρεῖς εἰκόνες μέ τὸ ἴδιο θέμα (τὴν Ἁγ. Τριάδα) τοῦ Δ. Λάμπου 1838, τοῦ Δ. Χατζησταμάτη 1862 καὶ τοῦ Στ. Μαργαρίτη 1862, στίς ὁποῖες, παρὰ τίς μικρὲς διαφοροποιήσεις τῶν ζωγράφων, εἶναι φανερὴ ἡ κοινότητά τους. Ἡ εἰκόνα τοῦ Δ. Λάμπου (πίν. 6α) εἶναι ἡ παλαιότερη κι αὐτὴ ποὺ εἶναι πιὸ κοντὰ στὰ παλαιότερα πρότυπα. Στὴν εἰκόνα τοῦ Δ. Χατζησταμάτη ὑπάρχουν τὰ γνωστὰ ἐλικοειδῆ σύννεφα, τὰ μαρὰκ χειρουβείμ, τὸ τρίγωνο σιὸ φωτοστέφανο τοῦ πατρός. Στὴν εἰκόνα τοῦ Στ. Μαργαρίτη εἶναι διαφοροτικὸ τὸ πλάσιμο τῶν προσώπων μέ περισσότερα φωτεινὰ σαρκώματα.

7. Τοῦ Μητάκου Χατζησταμάτη (1862-99) ἔχουν ἐντοπισθεῖ 17 εἰκόνες. Ἡ ζωγραφικὴ του πολὺ δύσκολα διακρίνεται ἀπ' αὐτὴ τοῦ ἀδερφοῦ του. Εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀπλοποιεῖ ὅλο καὶ περισσότερο τίς παραστάσεις. Στὴν τελευταία ἐντοπισμένη εἰκόνα μέ θέμα τὴν Ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων, οἱ ἄγγελοι καὶ τὸ πλῆθος μοιάζουν πολὺ μέ σύγχρονες του φυσιογνωμίες, ὅπως μπορεῖ νά κρίνει κανεῖς ἀπὸ φωτογραφίες τῆς ἐποχῆς. Οἱ παραστάσεις ἐπαναλαμβάνονται χωρὶς καμία διαφοροποίηση καὶ χωρὶς νά προστίθενται καινούριες λεπτομέρειες.

Ἡ παράσταση τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ 1864 (Κολινδρός, πίν. 7) καὶ ἡ ἴδια παράσταση τοῦ 1863 (Κολινδρός, πίν. 7) εἶναι ὁμοιες, οἱ μορφές τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἀγγέλου ἀνάλογες. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι τὸ ἀναλόγιο τῆς Παναγίας ποὺ ὑπάρχει στὴν παράσταση τοῦ 1864.

Στὴν εἰκόνα τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου (1864, Κολινδρός) καὶ στὴν ἀνάλογη εἰκόνα τοῦ Μαργαρίτη (1844, Κιλκίς, πίν. 7γ, δ) μποροῦμε νά δοῦμε τὴ σχετικὴ ἀπλοποίηση τοῦ θέματος, ἀλλὰ τὴν ἴδια βασικὴ διάρθρωση τῆς εἰκόνας. Λεῖπει ἡ Ἀνάληψη τῆς Παναγίας, τὸ ἀρχιτεκτόνημα, τὰ ἐμπέστα ἀστέρια, τὰ διακοσμητικὰ φυτικὰ μοτίβα. Ἡ ψυχὴ τῆς Παναγίας, στὴ νεώτερη εἰκόνα, μοιάζει μέ μορφὴ κανονικῆς γυναικας σὲ μικρογραφία. Τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Ἰεφωνίου εἶναι κοινό, καθὼς καὶ ὁ μορφολογικὸς του τύπος.

Στὴν παράσταση τῆς πόρνης τοῦ 1878 (Κολινδρός, πίν. 4γ) βλέπουμε τὸν ἴδιο τρόπο ἀπόδοσης τοῦ προφίλ, ὅπως καὶ στὴν Ψηλάφηση τοῦ Θωμᾶ τοῦ Δ. Χατζησταμάτη.

8. Τοῦ Νικόλαου Κωνσταντίνου (1862-76) ἔχουν ἐντοπισθεῖ 11 εἰκόνες. Ὁ Νικόλαος μοιάζει νά ἐπηρεάζεται περισσότερο ἀπὸ τὸν πατέρα του, οἱ πτωχώσεις ὅμως καὶ τὰ διακοσμητικὰ μοτίβα ἔχουν ἀπλοποιηθεῖ. Ἀξιοσημειωτὴ ὁμοιότητα παρουσιάζει ἡ Παναγία τοῦ Δ. Χατζησταμάτη (1870, Κολινδρός, πίν. 8α) καὶ ἡ Παναγία Ἐλεούσα τοῦ Ν. Κωνσταντίνου (1862, στὴν ἴδια ἐκκλησία, πίν. 8β). Πολλὲς ἀπὸ τίς εἰκόνες του ἔχουν κατεστραμμένο τὸ βερνίκι, ἴσως γιὰτὶ εἶναι κακῆς ποιότητος ἢ λόγῳ τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν τῆς ἐκκλησίας.

9. Τοῦ Ζήση παπα-Κωνσταντίνου (1867-80) ἔχουν ἐντοπισθεῖ δύο ὑπογραφές στὸν ἄμβωνα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου στὸ Βαφειοχώρι καὶ σὲ μία εἰκόνα στὸν Ἁγ. Δημήτριο ἔξω ἀπὸ τὴν Κολακιά.

10. Τοῦ Μιχαήλ παπα-Κωνσταντίνου (1896) ἔχουμε μόνο μία εἰκόνα τῆς Ἁγ. Θεοδόρας ποὺ εἶναι τυπικὴ ἀναπαραγωγὴ κολακιώτικου ἔργου.

Μποροῦμε νὰ συγκρίνουμε τὸ ἔργο τῶν Κολακιωτῶν μὲ δύο σύγχρονους τοὺς ζωγράφους ἀπὸ τὸ Νευροκόπι¹. Εἶναι δύο ἄλλοι ἐπαρχιακοὶ ζωγράφοι, περισσότερο λόγιοι, καὶ οἱ ὅποιοι, βεβαιωμένα, ἐπισκέπτονται τὸ Ἅγιον Ὅρος. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ζωγράφοι ζωγραφίζουν τὸ 1867 μία εἰκόνα μὲ τὴν ἴδια παράσταση, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἢ εἰκόνα τοῦ ζωγράφου Ἀνθίμου Ἀρχιμανδρίτου: στὸ πάνω μέρος ὁ Χριστὸς καὶ χερουβεὶμ σὲ σύννεφα, ὁ ἄγγελος ποὺ στεφανώνει τὸν ἅγιο, τὸ τοπίο ἀπλὸ μὲ λίγα δένδρα, τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου καλοσχηματισμένο μακρόστενο, πολυποίκιλτος θώρακας καὶ ἀνεμιζόμενος χιτῶνας. Στὴν εἰκόνα τοῦ κληρικοῦ Ἀνθίμου τονίζονται περισσότερο τὰ μὴ ὁρατὰ δρώμενα, ἡ οὐράνια ἐξουσία καὶ ὄχι οἱ βασιλεῖς. Στὴν εἰκόνα τοῦ Σεργίου Γ. Ζωγράφου: στὸ πάνω μέρος μόνο ὁ ἄγγελος ποὺ στεφανώνει τὸν ἅγιο, ἡ βασιλοπούλα, οἱ βασιλεῖς, τὸ κάστρο καὶ τὸ τοπίο μὲ λεπτομέρειες, ἡ οὐρὰ τοῦ δράκου ποὺ ἔχει πιάσει τὸ πόδι τοῦ ἀλόγου, τὸ ἄλογο ποὺ κοιτάζει ἐκκληκτο τὸν ἀντίπαλό του. Τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου εἶναι μικρότερο μὲ λιγότερα φωτεινὰ σαρκώματα. Ἡ θεία παρουσία δηλώνεται ἀπλῶς μὲ τὶς ἀκτίνες πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ ἁγίου, ἐνῶ ὑπάρχει μία ἔμφαση στὶς φυσιοκρατικὲς λεπτομέρειες.

Ἔχουμε μία εἰκόνα μὲ τὸ ἴδιο θέμα τοῦ Δ. Λάμπου (1838, πίν. 9γ). Ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν οἱ ἄγγελοι στὸ πάνω μέρος, ὑπάρχει ἀπλῶς μία ἐνδειξὴ τοῦ τοπίου μὲ τὸν πύργο νὰ διακρίνεται ἀπὸ μία μικρὴ γωνία. Στὴν εἰκόνα τοῦ Μαργαρίτη Λάμπου (1845, πίν. 9β), μὲ τὸ ἴδιο θέμα, στὸ κάτω μέρος ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀφηγηματικὲς σκηνὲς τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου. Δὲν ὑπάρχει τοπίο καὶ ἔχουμε μία μικρὴ ὄψη τοῦ πύργου ἀνάλογη μὲ τὴν προηγούμενη εἰκόνα. Τὸ πρόσωπο ἀρκετὰ μεγάλο μὲ φωτεινὰ σημεῖα, μεγάλα μάτια μὲ τονισμένο τὸ κάτω βλέφαρο. Ὁ Μαργαρίτης δὲ φαίνεται νὰ εἶναι λόγιος. Ζωγραφίζει τὴν παράσταση παραδοσιακὰ προσθέτοντας τὶς ἀφηγηματικὲς λεπτομέρειες ποὺ ὑπενθυμίζουν στοὺς πιστοὺς τὴν ἱστορία τοῦ ἁγίου. Στὴν εἰκόνα τοῦ Δημητρίου καὶ Ντάκου Χατζημιχάλη (1862, πίν. 9α) δὲν ὑπάρχουν ἄγγελοι οὔτε τὸ τοπίο, μόνο ὁ πύργος ἐντελῶς ἀνάλογος μὲ τοὺς δύο προηγούμενους, ἡ οὐ-

1. Λ. Λαοῦρδα, Δύο ζωγράφοι ἐκ δεσποτικῶν εἰκόνων τοῦ Ι. ναοῦ τοῦ Τιμίου Προδρόμου στὴν Καβάλα, «Η Καβάλα καὶ ἡ περιοχὴ τῆς, Α' Τοπικὸ Συμπόσιο», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 327.

ρά του αλόγου δεμένη με τον ίδιο τρόπο. Πρέπει να χρησιμοποιούν τα ίδια ανθρώπινα. Δεν υπάρχει στους δύο Κολακιδίτες εκείνη ή εμφαση στις λεπτομέρειες, που χαρακτηρίζει τους άλλους ζωγράφους και δημιουργεί την ποιότητα των έργων. Οί παραστάσεις τους είναι σχεδόν μηχανική αναπαραγωγή επαναλαμβανόμενη.

Δε γνωρίζουμε πολλά για την αιογραφία του 19ου αϊ. 'Υπάρχουν οί 'Ηπειρώτες τεχνίτες, πολλές φορές με παράδοση από το 18ο αϊ., στα χωριά Καπέσοβο, Σαμαρίνα, Κλεισούρα, Χιονιάδες, Λινοτόπι. Στη Δυτική Μακεδονία υπάρχει επίσης κάποια διάδοση της αιογραφίας ανάλογη μ' αυτή της 'Ηπείρου. Στην Κεντρική Μακεδονία αναφέρονται κάποιοι τεχνίτες από το Λιτόχωρο, τη Γαλάτιστα, το Πέτροβο και υπάρχει βέβαια το 'Αγιον Όρος, το οποίο ως κέντρο της Όρθοδοξίας επηρεάζει όλη την 'Ελλάδα ακόμα και τους ζωγράφους των 'Αθηνών, που έχουν έρθει σ' επαφή με την ευρωπαϊκή τέχνη, αλλά οί όποιοι επιστρέφουν συχνά στο 'Αγιον Όρος¹.

Σ' όλη τη διάρκεια του 19ου αϊ. στο 'Αγιον Όρος, στα Κανσοκαλύβια, δρούν οί 'Ιωασαφαίοι². 'Ο 'Ιωάσαφ εκ Καισαρείας είναι ό αιογράφος, που διδάσκει στο εργαστήριο³. 'Η χρήση του λαδιού είναι πιά γενικευμένη, το χρυσό φόντο έχει καταργηθεί και είναι φανερή ή επίδραση των λιθογραφιών, που φτάνουν κυρίως από τη Ρωσία, στην αιογραφία. 'Εχουμε αναφέρει προηγουμένως ότι οί Χιονιαδίτες και Νευροκοπίτες επισκέπτονται συχνά το 'Αγιον Όρος.

Στα τέλη του 18ου αϊ., με το διαφωτισμό, υπάρχει μία προσπάθεια προσαρμογής στις νέες ιδέες, προσπάθεια ανανέωσης της βυζαντινής παράδοσης. 'Εμφανίζεται λοιπόν μία ποιότητα και μία ώθηση στην αιογραφία, ή όποια γίνεται μανιέρα και ξεπέφτει στα τέλη του 19ου αϊ.

Οί Κολακιδίτες ακολουθούν μία ανάλογη πορεία. 'Η πρώτη οικογένεια Λάμπου έχει μία ποιότητα και μία έκφραση στην τέχνη της, ή επόμενη γενιά φαίνεται να μὴν εκφράζεται μ' αυτή την τέχνη. 'Η αιογραφία γίνεται μόνο βιοποριστικό επάγγελμα. Τα έργα είναι πανομοιότυπα, περιορίζονται οί λεπτομέρειες κι αφήνονται τα χαρακτηριστικά της εικόνας, που θυμίζουν απλώς την παράσταση. 'Η εγκατάστασή τους στη πόλη, στον αλόγουρο μάλιστα της εκκλησίας, της ελληνικής συνοικίας, όπου οί πελάτες είναι

1. Δ. Παπαστάμου, 'Η επίδραση της Ναζαρηνής Σκῆψης στη νεοελληνική εκκλησιαστική ζωγραφική, 'Αθήνα 1977, σ. 67, 115.

2. Κ. Δ. Καλοκύρη, 'Αθως-Θέματα 'Αρχαιολογίας και Τέχνης, 'Αθήνα 1963, σ. 253, 254, 257, 258, 261.

3. Γ. Παϊσιού, 'Αιογραφία και 'Αιογράφοι Χιονιάδων, «'Ηπειρωτική 'Εστία» 1960, 775.

τακτικοί, συμπληρώνει την εικόνα μιās βιοτεχνικοποιημένης άγιογραφίας. Πρέπει νά περιμένουμε την επόμενη γενιά, όπου ό Σωτήρης Ζήσης άπό την Κολακιά, έγκαταστημένος όμως στη Θεσσαλονίκη, αναπτύσσει την προσωπική του λαϊκή ζωγραφική μέσα σ' ένα αστικό κέντρο, έχοντας άλλο βιοποριστικό έπάγγελμα, ζώντας έτσι τη διάσπαση του σύγχρονου ανθρώπου ανάμεσα στην τέχνη και τὸ έπάγγελμά του.

Έφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων
Θεσσαλονίκη

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ

RÉSUMÉ

Despina Eugénidou, Les peintres Kolakiotes au 19ème siècle.

Il paraît que durant le 19ème s. existait à Kolakia un centre de peinture d'icônes. Kolakia, qui était à l'époque un assez grand village de pêcheurs et d'agriculteurs, est situé sur les rives d'Axios à une petite distance de Thessalonique, de Katerini et de Veria. Siège épiscopale, possède une assez grande école élémentaire. On a pu localisé trois familles de peintres, qui ont travaillé du 1813-99, un peu partout dans la région de la Macédoine Centrale.

A. La famille Lambou. 1. Margaritis 1813-49. 2. Démétrios 1836-49. 3. Constantin 1840-47. 4. Athanasios 1850-61 fils de Margaritis. 5. Stavrakis 1859-62 fils d Margaritis.

B. La famille Hatzistamatis. 6. Démétrios 1854-80. 7. Mitakos 1862-99. 8. Dakos 1862.

C. La famille Papa-Constantinou. 9. Zissi 1862-80. 10. Michael 1896-98.

La première génération de la famille Lambou est placé dans le courant d'art de la fin du 18ème-début du 19ème s. La deuxième génération et surtout la famille Hatzistamatis et Papa-Constantinou s'éloigne de cet art, et la peinture des icônes devienne une sorte d'artisanat, surtout après l'installation à Thessaloniki de la famille Hatzistamatis.

Ν. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

<i>Χορτιάτης 1813-47</i>	<i>Θεσσαλονίκη 1820-99</i>	<i>Βασιλικά 1839</i>
1813 Μαργαρίτης Λάμπου	1820 Μαργαρίτης Λάμπου Παναγούδα	1839 Δημήτριος Λάμπου
1840 » »	1843 Δημήτριος Λάμπου Παναγούδα	
1840 Μαργαρίτης+Κων/ντίνος	1844 Δημήτριος Λάμπου Παναγούδα	
1847 Κωνσταντίνος Λάμπου	1847 Κωνσταντίνος Λάμπου Ύπαπαντή	
	186; Δημήτριος+Ντάκος Χατζησταμάτης Άγ. Κωνσταντίνος	
	1894 Μητάκος Χατζησταμάτης Ύπαπανιή	
	1895 Μητάκος Χατζησταμάτης Άγ. Άθανάσιος	
	1899 Μητάκος Χατζησταμάτης Παναγούδα	
<i>Μελισσοργός 1853</i>	<i>Λητή 1855-1877</i>	<i>Κολακιά 1880</i>
1853 Άθανάσιος Μαργαρίτης	1855 Δημήτριος Χατζησταμάτης	1880 Ζήσης παπα-
	1856 Δημήτριος Χατζησταμάτης	Κωνσταντίνου
	1877 Μητάκος Χατζησταμάτης	

N. ΠΙΕΡΙΑΣ

¹ Βούλτσιστα 1838-49	Κολινδρός 1847-1896	Αιγίνιο 1875
1838 ² Δημήτριος Λάμπου	1847 Κωνσταντίνος Λάμπου	1875 Δημήτριος Χατζη- σταμάτης
1847 Δημήτριος Λάμπου	1854 ² Δημήτριος Χατζησταμάτης	
1849 Δημήτριος Λάμπου	1855 » »	
	1856 ² » »	
	1860 ⁵ » »	
	1862 ⁵ » »	
	1862 ² Δημήτριος+Ντάκος	
	1862 Δημήτριος+Μητάκος	
	1862 Σταυράκης Μαργαρίτης	
	1862 ² Νικόλαος Κωνσταντίνου	
	1863 ⁴ Μητάκος Χατζησταμάτης	
	1864 Δημήτριος Χατζησταμάτης	
	1868 ² » »	
	1864 Μητάκος Χατζησταμάτης	
	1868 ² » »	
	1869 » »	
	1869 Δημήτριος Χατζησταμάτης	
	1870 ⁵ » »	
	1871 » »	
	1875 » »	
	1876 ⁸ Νικόλαος Κωνσταντίνου	
	1877 Μητάκος Χατζησταμάτης	
	1878 » »	
	1885 » »	
	1887 » »	
	1890 Μιχαήλ παπα-Κωνσταντίνου	

N. ΚΙΑΚΙΣ 1845

Κιλκίς 1845-46	Βαφειοχώρι 1859-1867	Γολίβα 1832-50
1845 ² Μαργαρίτης Λάμπου	1859 Σταυράκης Μαργαρίτης	1832 Μαργαρίτης Λάμπου
1846 » »	1859 ² Ἀθανάσιος Μαργαρίτης	1845 ² » »
	1861 Σταυράκης Μαργαρίτης	1850 Ἀθανάσιος Μαργα- ρίτης
	1867 Ζήσης παπα-Κωνσταντίνου	

1. Ὁ ἀριθμὸς δίπλα στὴ χρονολογία δηλώνει πόσες εἰκόνες ὑπάρχουν μ' αὐτὴ τὴ χρονολογία.

ΜΑΡΤΑΡΙΤΗΣ ΛΑΜΠΟΥ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
1813 Χείρ μαργαρίτη λάμπου	Μεταμόρφωση 103 × 73	*Αγ. Γεώργιος Χορτιάτη Β ελ 13	Πίν. 3β
1820 Χείρ μαργαρίτη(ιτη) λάμπου εκ Κολακιάς	*Αγ. Γρηγόριος Παλαμάς 105 × 71	Παναγούδα Θεσ/νίκης /13	
1832 Χείρ μαργαρίτη λάμπου εκ Κολακιάς	*Αρχάγγελος Γαβριήλ 172 × 65	*Αγ. 'Αθανάσιος Γρίβα Κιλκίς	
1840 Χείρ μαργαρίτη, Κωνσταντίνου / εκ Κολακιάς	Βημόθυρο	*Αγ. Γεώργιος Χορτιάτης Β ελ 7.	
1845 Διά...μαργαρίτου / Λάμπου εκ Κολακιάς	*Αγ. Γεώργιος 125 × 65	*Αγ. Γεώργιος Κιλκίς	Πίν. 9β
1845 Διά χει...μαργαρίτου Λάμπου / εκ Κολακιάς	Κοίμηση Παναγίας 126 × 58	*Αγ. Γεώργιος Κιλκίς	Πίν. 7δ
1845 Διά χειρός μαργαρίτου λάμπου	*Αγ. 'Αθανάσιος 96 × 60	*Αγ. 'Αθανάσιος Γρίβα Κιλκίς	
1845 μ.λ.	*Αγ. Δημήτριος 90 × 53	*Αγ. 'Αθανάσιος Γρίβα Κιλκίς	

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΜΠΟΥ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
1836 Δ. Π.	Μεσοπεντηκοστή 36×28,5	Συλλογή Φέσσα	
1838 Χείρ Δημητρίου Λάμπου εκ Κολακιάς	*Αγ. Γεώργιος 88×60	Προφ. *Ηλίας Βούλτσιτα	Πίν. 9γ
1838 Χείρ Δημητρίου Λάμπου εκ Κολακιάς	*Αγ. Τριάς 89×48	Προφ. *Ηλίας Βούλτσιτα	
1839 Χείρ Δημητρίου Λάμπου	*Αγ. Νικόλαος και Γρηγόριος	*Αγ. Γεώργιος Βασιλικά	
1840 Δημητρίου Λάμπου εκ Κολακιάς	Παναγία *Ελεούσα	*Αγ. Γεώργιος Βασιλικά	
1843 Χείρ Δημητρίου Λάμπου εκ Κολακιάς, Δέησης των δούλων τοῦ Θεοῦ τοῦ ρουσφετίου των ψωμάδων	*Αγ. Μιχαήλ ὁ νεομάρτυς 112×72	*Υπαπαντή Θεσ/νίκης /13	Πίν. 1α
1844 Χείρ Δημητρίου Λάμπου εκ Κολακιάς, Δέησης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Δημητρίου συμβίας καὶ τῶν τέκνων / τοῦ ποτὲ νικολάου κάστα βέλη	*Αγ. *Ιωάννης Πρόδρομος 111×76	*Υπαπαντή Θεσ/νίκης /5	
1847 Χείρ Δημητρίου Λάμπου	Προφ. *Ηλίας 88×60	Προφ. *Ηλίας Βούλτσιτα	
1849 Χείρ Δημητρίου Λάμπου εκ Κολακιάς	*Αγ. Χαράλαμπος 90×50	Προφ. *Ηλίας Βούλτσιτα	

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΜΠΟΥ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
1847 Χείρ Κωνσταντίνου: / λάμπου ἐκ Κολακιάς	"Αγ. Χαράλαμπος 110 × 51	"Αγ. Γεώργιος Χορτιάτης Β εἰ 7	
1847 Χείρ Κωνσταντίνου λάμπου ἐκ Κολακιάς	"Αγ. Μόδεστος	"Αγ. Γεώργιος Κολινδροῦ Β εἰ 12	
1847 Χείρ Κωνσταντίνου Λάμπου ἐκ Κολακιάς, δέησης τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ ἀθανασίου καὶ σταμάτη	Χριστὸς Παντοκράτορας 111 × 73	"Υπαπαντὴ Θεοσ / νίκης	Πίν. 2 γ
Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου λάμπου		Σύλλογὴ Ροτόντας	Πίν. 11 α

ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
1859 Σταυράκη μαργαρίτη εκ Κολακιάς	*Αγ. 'Αθανάσιος 69 × 60	Γέννηση Θεοτόκου Βαφειοχώρι	
1861 Χείρ [σταυράκη] Μαργαρίτη εκ / Κολακιάς	*Άγιοι Πάντες 96 × 60	Γέννηση Θεοτόκου Βαφειοχώρι	
1862 Χείρ στυράκη μαργαρίτου εκ Κολακιάς / Διά δεήσεως του δούλου του θεού	*Αγ. Τριάς 1,05 × 73	*Αγ. 'Αθανάσιος Κολινδρού Β ει 7	Πίν. 6 β
<i>ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ</i>			
1850 Διά χειρός 'Αθανασίου Μαργαρίτη εκ Κολακιάς	*Η εις 'Αδου κάθοδος 98 × 60	*Αγ. 'Αθανάσιος Γρίβα Κιλκίς	
1853 Χείρ 'Αθανασίου Μαργαρίτου εκ Κολακιάς		*Αγ. Γεώργιος Μελισσουργός	
1859 Χείρ 'Αθανασίου Μαργαρίτη Κολακιάς ἀφιέρωμα γέωργης του στογιάνου	*Αγ. Γεώργιος 96 × 60	Γέννηση Θεοτόκου Βαφειοχώρι	
1859 Χείρ 'Αθανασίου Μαργαρίτη	*Αγ. Πέτρος και Παύλος 96 × 60	Γέννηση Θεοτόκου Βαφειοχώρι	Πίν. 3 γ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΗΣ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
Διὰ χειρὸς Δημητρίου / χ'΄ζωμάτη ἐκ Κολα / κιάς Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Θεοδόρου Λιάκου / καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ 1854	*Αγ. Νικόλαος 106 × 22	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εἰ 4.	
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χ'΄ζωμάτη / ἐκ Κολακιάς 1854 / Δέησις τῶν ἐλαχίστων δούλων τοῦ Θεοῦ / Δημητρίου καὶ Ἀναστασίου υἱῶν Εὐαγγέλου	*Αγ. Δημήτριος 105 × 22	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εἰ 5	
Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου Μιχαήλ Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χ'΄ζωμάτη ἐκ Κολακιάς	Χριστὸς Παντοκράτορας 105 × 22	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εἰ 7.	Πίν. 2α
Χεῖρ Δημητρίου χ'΄ζωμάτη / ἐκ Κολακιάς 1855 / διὰ δέησος καὶ δαπάνης ἐλαχίστου δούλου τοῦ Θεοῦ Καμάρη Χρήστου	*Αγ. Ἰωάννης Πρόδρομος 1 × 50	*Αγ. Ἀθανάσιος Λητὴ /8	Πίν. 1γ
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χ'΄ζωμάτη ἐκ Κολακιάς Ἀφιέ- ρωμα δὲ τῶν ἐντιμοτάτων συνδρομητῶν κυρίων... 1856	Χριστὸς Ἀρχιερεὺς 108 × 70	*Αγ. Ἀθανάσιος Λητὴ /9	
*Ἀφιέρωμα τοῦ δούλου Μητάκου Μικαλάκη χειρ. Δ / Χοστμ. / 1860	Χριστὸς Παντοκράτορας 90 × 56	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εἰ 2	Πίν. 2β
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χσταματίου / ἐκ Κολακιάς / 1860	Μεταμόρφωση Σωτήρος 91 × 53	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εἰ 6	Πίν. 3α
Χεῖρ Δημητρίου Χστα / μάτη ἐκ Κολακιάς Ἀφιέρωμα Ἰωάννη σὺν τῇ γυναίκαί αὐτοῦ Ἐλισάβετ 1860	*Αγιο Μανδύλιο 34 × 26	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εἰ 10	
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χα'΄στομάτη ἐκ Κολακιάς / 1860	*Αγ. Κωνσταντίνος καὶ Ἐλένη 98 × 67	*Αγ. Γεώργιος Κολινδρού B εἰ 2	Πίν. 5α
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χατζησταμάτη / ἐκ Κολακιάς 1860. Διὰ δαπάνης τοῦ ἐλαχίστου ἐπιτρόπου τῆς ἐν Κο- λινδρῷ Μονῆς Ἀγίου Ἀθανασίου Κυρίου Νικολάου Υἱοῦ	Χριστὸς Μέντας Ἀρχιερεὺς 43,5 × 32,5	*Αγ. Θεοδόρα Κολινδρού B εἰ 71	

Εικόνα	Θέση	Πίνακας
Δημητρίου Χ' ζαμάτη / εκ Κολακιάς / 1862	Άγιοι Ἀνάργυροι 50×36	Άγ. Θεοδώρα Κολινδρού B ελ 72
Δημητρίου Χ' ζαμάτη εκ Κολακιάς / 1862 / Δέσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀναστάσιου	Άγ. Τριάδα 50×35	Άγ. Θεοδώρα Κολινδρού B ελ 73
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χ' ζαμάτη εκ Κολακιάς 1862 / Δέσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀθανασίου καὶ Μιχαήλ.	Άγ. Ἀθανάσιος 105×22,5	Άγ. Δημήτριος Κολινδρού B ελ 10
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χ' ζαμάτη εκ Κολακιάς / 1862 Δέσις καὶ δαπάνης τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Ἐλισάβετ καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς / καὶ τῶν συνδρομητῶν	Άγ. Ἐλευθέριος 105×22	Άγ. Δημήτριος Κολινδρού B ελ 11
Δέσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ δροσινὸν τσίμου / Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χ' ζαμάτη / εκ Κολακιάς 1862 ἢ 68	Άγ. Διονύσιος καὶ Ἀντόνιος 108×22	Άγ. Δημήτριος Κολινδρού B ελ 2
Χεὶρ Δημητρίου Χ' ζαμάτη / εκ Κολακιάς / 1864 / Δέση τοῦ δούλου Θεοῦ Δημητρίου Παναγιώτου	Άγ. Δημήτριος 48×34,5	Άγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B ελ 17
Χεὶρ Δημητρίου 1868	Υπαπανή 29×74	Άγ. Δημήτριος Κολινδρού
Χεὶρ Δημητρίου 1868	Άγ. Ἀνάργυροι 33×27	Άγ. Θεοδώρα Κολινδρού
Χεὶρ Δημητρίου Χ' ζαμάτη / εκ Κολακιάς 1863 / σις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χαρούσιου υἱοῦ Ἀναστασίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ	Ψηλάφισι τοῦ Θεοῦ 55×41	Άγ. Δημήτριος Κολινδρού
Διὰ χειρὸς Δημητρίου Χασταμάτη εκ Κολακιάς 1869	Απ. Πέτρος καὶ Παῦλος 90×49	Άγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού
Δημητρίου Χ' ζαμάτη εκ Κολακιάς 1870	Άγ. Θεοτίστη καὶ Θεοδώρα 41×30	Άγ. Θεοδώρα Κολινδρού B ελ 14

Πίν. 4 β

	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
1870 Χείρ Δημητρίου Χα''σταμάτη εκ Κολακιάς	*Αγ. Φιλάρετος 93 x 61	*Αγ. Γεώργιος Κολινδρού B ει 4	
1870 Χείρ Δημητρίου Χα''σταμάτη εκ Κολακιάς	*Αγ. Παντελεήμων 93 x 59,5	*Αγ. Γεώργιος Κολινδρού B ει 1	
1870 / Χείρ Δημητρίου Χα''σταμάτη / εκ Κολακιάς	*Αγ. Θεοτίκτη και Θεοδόρα 93 x 60	*Αγ. Γεώργιος Κολινδρού B ει 1.	
1870 Χείρ Δημητρίου Χα''σταμάτη εκ Κολακιάς	Παναγία ή Παραμυθία 92 x 61,5	*Αγ. Γεώργιος Κολινδρού B ει 140	Πίν. 8 α
Δημητρίου Χαζαμάτη εκ Κολακιάς 1871	Ψηλάφηση Θωμά 42 x 34	*Αγ. Θεοδόρα Κολινδρού B ει 97	Πίν. 4 α
Δέσποινα Βασιλείου Ίερων / χείρ Δημητρίου / εκ Κολακιάς 1875	Δέσποινα με τέσσερις αγίους και τοδς *Αγ. Γεώργιο και Δημήτριο 48 x 35	*Αγ. Θεοδόρα Κολινδρού B ει 100	
1875 Χείρ Δημητρίου Χατζεσταμάτη εκ Κολακιάς	Βημόθυρο	Αγίνιο	

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ+ΝΤΑΚΟΣ+ΜΗΤΑΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΗΣ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
Διά χειρὸς Δημητρίου καὶ Ντάκου τῆς τῶν ἀδελφῶν /ἐκ Κολακιάς 1862 / Δέησης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωστή Ἑμμανουήλ.	*Αγ. Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη 107×29	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εἰ 5	Πίν. 5 β
Διά χειρὸς Δημητρίου καὶ Ντάκου τῶν ἀδελφῶν Ζ / ἐκ Κολακιάς / ἀφιέρωμα δὲ τῶν ἐλαχίστων δούλων τοῦ Θεοῦ Γεωργίου .υ / ἐς ἀναστασίῳ τῶν ἀδελφῶν υἱὸν Ἑμμανουήλ. 1862	*Αγ. Γεώργιος 107×23	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εἰ 3	Πίν. 9 α
Διά χειρὸς Δημητρίου καὶ Μητάκου τῶν ἀδελφῶν Ζωγράφων ἐκ Κολακιάς / διὰ δέησιν τοῦ ἐλαχίστου δούλου τοῦ Θεοῦ / Γεωργίου Μιχαήλ. 1862	*Υπαπαντή 106×22	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εἰ 9	
*Ἡ παροῦσα εἰκὼν ἐξωγραφίσθη ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐξ. διὰ χειρὸς Δημητρίου κ Ντάκου τῶν Αδ/τῶν δελφῶν Ζωγράφων. Ἐπιτροπεύοντων τῶν κυρίων Δημητρίου Ἀντ. κ Γεωργίου Δημητρ.	Χριστὸς Ἀρχιερέας	*Αγ. Κωνσταντῖνος Θεσ/νίκης	

ΜΗΤΑΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΗΣ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
Χείρ Μητάκου Χ''ζιάτη εκ Κολακιάς 1862	Ευαγγελισμός Θεοτόκου 105 × 70	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εί 92	Πίν. 7α
Χείρ Μητάκου Χ''ζιάτη εκ Κολακιάς 1863	*Αγ. Γεώργιος 32,5 × 24	*Αγ. Θεοδώρα Κολινδρού B εί 75	
Χείρ Μητάκου Χς εκ Κολακιάς / Δέησης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀναστασίου Ἐμμανουήλ 1863	Ευαγγελισμός Θεοτόκου 50 × 38	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εί 13	Πίν. 7β
Χείρ Μητάκου Χς εκ Κολακ / κιάς Δέηση τοῦ σοῦλου τοῦ Θεοῦ Νικολάου Δημητρίου και τῶν τέκνων 1863	*Αγ. Βασίλειος 50 × 37	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εί 14	
Χείρ Μητάκου Χς / εκ Κολακιάς 1863 Δέηση τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Τάκου Γούτα	*Αγ. Γρηγόριος 49 × 37	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εί 15	
1863 Χείρ Μητάκου Χς εκ Κολακιάς Δέηση τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νότα Ἀθανασίου	Βάπτισμα 49 × 37	*Αγ. Ἀθανάσιος Κολινδρού B εί 16	
Χείρ μητάκου Χ''ζιάτη / εκ Κολακιάς 1864	Κόμηση Θεοτόκου 49 × 37	*Αγ. Θεοδώρα Κολινδρού B εί 74	Πίν. 7γ
Χείρ Μητάκου Χ''ζιάτη εκ Κολακιάς Δέησης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου Νότα 1868	*Αγ. Χαράλαμπος 108 × 22	*Αγ. Δημήτριος Κολινδρού B εί 12	
α.μ. = Χαζιάτη / 1869	Παναγία Κύκκου 37 × 28	*Αγ. Θεοδώρα Κολινδρού B εί 95	
1877 διὰ συνδρομῆς και δωράνης τῶν ἐλαχίστων δούλων τοῦ Θεοῦ Ἀναστασίου Εὐθυμίου Ἀποστόλου Γεωργίου Χρήστου Χα'' Ἀθανασίου / και διὰ χειρὸς Μητάκου Χα'' Σταματίου	Γέννηση 101 × 67	*Αγ. Ἀθανάσιος Λιτῆς / 1	

Εικόνα	Θέση
Χείρ μητάκου Χ'' ζαμάτη εκ Κολακιάς 1878	Παρίσταση ξηρανθείσας συκής, 10 Παρθένων, πόρνης, Καθόδου "Αδη 65 x 43
Διά χειρός Μητάκου 1882	Βημόθυρο με παραστάσεις Εύαγγελισμού 138 x 90
1885 Χείρ Μητάκου Χα'' σταμάτη εκ Θεσσαλονίκης	"Αρχάγγελος Γαβριήλ 192,5 x 68,5
1887 Διά χειρός Μητάκου ζωγράφου	Αρχάγγελος Μιχαήλ 191 x 74
Αύγουστος 1894 Θεσσαλονίκη. Επιτροπυόντων τών κ. Μαρθαίου Οικονόμου / και Νικολάου Θεομά. Χείρι δε Μητάκου Χατζη/Σταματίου ζωγράφου	"Αγ. Νέστορ 110 x 72
Ιούλιος 1895 Θεσσαλονίκη Διά χειρός Μητάκου Χα-ζαματίου	"Αγ. "Αθανάσιος Θεσσαλονίκης
Θεσσαλονίκη 1899 Διά χειρός Μητάκου Ζωγράφου εις μνημόσυον "Ελευθερίου Θεοφωρίδου	Παναγίδα Θεσσαλονίκης /35

ΝΙΚΟΛΑΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	Εικόνα	Θέση	Πίνακας
1862 Χείρ Νικόλα τοῦ Κων/ντινοῦ	"Αγ. Κοσμάς καὶ Λαμπαδὸς 104,5×72,5	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 6	
1862 Χείρ Νικολάου Κωνσταντίνου	Παναγία Ἐλεούσα 112×72	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 141	Πίν. 8β
1876 Χείρ Νικολάου ἐκ Κολακιάς	"Υπόση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ 42×30	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 9	
1876 Χείρ Νικολάου Κωνσ.	"Αγ. Αἰκατερίνη καὶ "Αγ. Μερ- κούριος 44×30	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 11	
1876 Χείρ Νικολάου Κ.	"Αγ. Φίλιππος 41×30	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 15	
1876 Χείρ Νικολάου Κωνσταντίνου ἐκ Κολακιάς	"Αγ. Σπυρίδων 41×30	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 29	
1876 Χείρ Νικολάου κ	"Αγ. Λουκάς 41×30	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 63	
1876 Χείρ Νικολάου	"Αγ. Ἰωάννης Θεολόγος καὶ "Αγ. Ἀχιλλεῖος	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 64	
1876 Χείρ Νικολάου Κ	"Αγ. Στέφανος 41×30	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 72	
1876 Χείρ Νικολάου Κ	"Αγ. Μάρκος 41×31	"Αγ. Γεώργιος Κολινδρόῦ B εἰ 91	

<i>ΖΗΣΗΣ ΠΑΠΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ</i>	<i>Εικόνα</i>	<i>Θέση</i>
Χείρ Ζήση παπα Κωνσταντίνου Ζωγράφου ἐκ Κολακιάς 1867	Ἰ. Αμβωνας	Βαφειοζώρι
Χείρ Ζήση παπα Κωνσταντίνου Κολακιώτης 1880	Ἰ. Αγ. Ἀθανάσιος	Ἰ. Αγ. Δημήτριος Κολακιά
<i>ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ</i>		
Χείρ Μιχαήλ παπα Κωνσταντίνου ἐκ Κολακιάς 1896	Ἰ. Αγ. Θεοδώρα 55 x 40	Ἰ. Αγ. Θεοδώρα Κολινδρού Β εἰ 107

Οικογένεια Λάμπου 1813 - 1849

Δημήτριος 1836-49
Βασιλικά, Βούλτσινα, Θεσ/νίκη

Κωνσταντίνος 1840-47
Χορτιάτης, Κολινδρός, Θεσ/νίκη

Μαργαρίτης 1813-46
Χορτιάτης, Θεσ/νίκη, Κιλκίς, Γρίβα

Νικόλαος 1862-75
Κολινδρός,

Σταυράκης 1859-62
Βαφειοχώρι, Κολινδρός,

Αθανάσιος 1850-61
Βαφειοχώρι, Μελισσουργός, Γρίβα

Οικογένεια Χατζησταμάτη 1854-99

Δημήτριος 1854-1880
Κολινδρός, Λητή, Αγίνιο, Θεσ/νίκη

Μητάκος 1862-99
Κολινδρός, Λητή, Θεσ/νίκη

Ντάκος 1862
Θεσ/νίκη

Οικογένεια Παπα-Κωνσταντίνου 1867-98

Ζήσης 1867-80
Βαφειοχώρι, Κολακιά

Μιχαήλ 1896-98
Κολινδρός